

O‘SIMLIKLARNI HIMOYALASH MASHINALARI VA ULARGA TEXNIK XIZMAT KO‘RSATISH

Ergashev Odiljon

Farg‘ona viloyati Oltiariq tumani 2-son kasb-hunar maktabi I.CH.T.U.

+998905338433 ergashevodiljon285@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada qishloq xo‘jaligi sohasidagi katta maydondagi o‘simliklarni himoya qilish uchun ishlatiladigan texnika va xizmat ko‘rsatish bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: Qishloq xo‘jaligi, texnika, o‘simliklar, usullar, himoya mashinalariga, xizmat ko‘rsatish

Annotation: this article describes the techniques and services used to protect plants in a large area in the agricultural sector.

Keywords: Agriculture, Machinery, Plants, methods, protective machinery, service

So‘nggi vaqtda butun sayyoramiz miqyosida iqlim qisman o‘zgarayotgani, natijada, ekologik muvozanat buzilayotgani to‘g‘risidagi gaplar hammaga ma‘lum. Afsuski, Respublikamizda ham shunday o‘zgarishlar kuzatilmoqda. Yozning issiq kunlarida havo namligi me‘yoridan oshib ketishi sababli ekin va daraxtlarga zamburug‘li, virusli va boshqa kasalliklar ko‘p tushmoqda. Natijada turli zararkunanda hasharotlar ko‘paymoqda, begona o‘tlar tez rivojlanib zarar keltirmoqda. Agar ularga qarshi o‘z vaqtida samarali kurash olib borilmasa, hosil taqdiri xavf ostida qoladi. Bunday kurashni katta maydonlarda tez o‘tkazish uchun, tabiiyki, o‘simlikni himoyalash mashinalaridan foydalaniladi. Shu sababli, kollejda o‘simliklarni himoyalash mashinalarini o‘rgatishga katta e‘tibor beriladi. O‘quvchilar bunday mashinalarning tuzilishi, texnologik jarayoni va sozlanishlarini, ulardan to‘g‘ri foydalanish uchun, himoyalash usullari, kimyoviy moddalar bilan ishlov berishga qo‘yiladigan agrotexnik talablar (ATT)ni ham bilishi kerak. Mazkur bobni o‘rganishni tugatayotgan o‘quvchi o‘zining nazariy bilimlari asosida paxtachilikda ishlatiladigan purkagichni ishga tayyorlash bo‘yicha amaliy mashg‘ulotni o‘tab, tegishli ko‘nikmalar oladi. O‘qituvchi o‘simliklarni himoyalash usullaridan hozirgi kunda eng ko‘p tarqalgani va samarali bo‘lgani kimyoviy usul ekanligini talabalarga tushuntirib, doimo bu usulni atrofmuhitga, bevosita mashinada ishlayotgan operator va ishchilarga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkinligini uqtirib, xavfsiz ishlash qoidalarini eslatib turishi lozim. O‘simliklarni himoyalashda, asosan, agrotexnik, fizik, mexanik, biologik kimyoviy usullardan foydalaniladi. Agrotexnik usul eng arzon va bezarar bo‘lib, ekinlarni almashlab ekish, tuproqqa ilmiy asoslangan texnologiya bo‘yicha ishlov berish, qulay muddatlarda ekish, kasallik va zararkunandalarga chidamli navlarni yaratish kabi tadbirlarni o‘z ichiga oladi. Bu usuldan foydalanganda, ekinlarning tez va sog‘lom rivojlanishi uchun kasallik qo‘zg‘atuvchi mikroorganizmlar, zararkunanda va begona o‘tlar uchun noqulay sharoitlar yaratiladi. Fizik usulda zararkunanda va kasalliklarga ziyon keltiradigan ultratovush, yuqori chastotali elektr maydoni, yuqori va past harorat, radioaktiv moddalar,

ionizatsiyalaydigan nurlar, mikrouzunlikdagi radioto'liqlar va boshqalardan foydalaniladi. Mexanik usulda zararkunandalarga qarshi turli to'siqlar, tuzoq va qopqon, yopishqoq yelimlardan foydalanish ko'zda tutiladi. Biologik usulda zararkunanda, begona o'tlar, kasallik qo'zg'atuvchi mikroob va bakteriyalarga qarshi kurashda ularning tabiiy dushmanlari (kushandalari, mikroorganizm, antibiotik) dan foydalaniladi. Bu usul boshqalaridan atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatmasligi bilan farq qiladi. Undan, ayniqsa, aholi yashaydigan joylar yaqiniga ekilgan ekinlarga, asosan, g'o'zaga tushgan zararkunandalarga qarshi kurashishda samarali foydalanilmoqda. Shu maqsadda, turli entomofaglardan (trixogramma, baqaloq kana, brakon, yetti dog'li xonqizi qo'ng'izi, oltinko'z) keng qo'llanilmoqda. Mikrobiologik preparatlar (dendrobatsillin, bitoksibatsillin, lepidotsid), jinsiy feromonli tuzoqlar kabi vositalar ham yaxshi natija bermoqda. Kimyoviy usulda begona o'tlar, zararkunandalar hamda o'simlikda kasallik qo'zg'atuvchi mikroorganizm va zamburug'larga qarshi kimyoviy moddalar ishlatiladi. Bu usul eng samarali bo'lsada, atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatish ehtimoli bor. U dalalarga keng ko'lamda ishlov berish mumkinligi sababli ko'proq qo'llaniladi.

Ekinzorlarni himoya qilishda kimyoviy usul bilan birga boshqa bezarar va samarali usullarni muvofiqlashtirilib foydalangan ma'qul. ATT. Zararkunanda va kasallik bilan zararlangan ekinlarga zaharli kimyoviy moddalar bilan o'z vaqtida ishlov berilsa, uning samarasi kutilganday bo'ladi. Eritma, suspenziya va emulsiyalardagi kimyoviy moddaning miqdori belgilanganga nisbatan +5 foiz farq qilishi kerak. Urug'larga zaharli moddalar bilan ishlov berishda ular shikastlanmasligi, bir xil konsentratsiyada zaharlanishi lozim. Ekinlarni purkash va changlatishda dori belgilangan me'yorda va bir tekis tarqatilishi talab qilinadi. Mashinaning ishlov berish kengligi bo'yicha dori tarqalishining notekisligi ± 30 foiz, paykal uzunligi bo'yicha notekisligi ± 25 foiz bo'lishi lozim

1-RMG-4 rusumli o'g'it sepadigan mashina texnik xizmat ko'rsatish uning texnik holatini tekshirish, rostlash, moylash, rezbali birikmalarni tortish va agregatni toza saqlashdan iborat. Mineral o'g'itlar metallarni tezda emirish (chiritish, zanglatish) xususiyatiga ega bo'lganligi tufayli mashina kuzovi, harakatlanuvchi qismlarini tozalash va moylashga katta e'tibor berish lozim. Hozirgi zamon texnikasi uchun korroziyaning eng xavfli turlari korroziyadan yorilish, kristallararo korroziya, dog'li korroziya hisoblanadi. Korroziya tezligi yoki darajasini baholash uchun bevosita va bilvosita ko'rsatkichlardan foydalaniladi.

Bevosita ko'rsatkichlarga: a) sirt birligiga bo'lingan massaning ortishi yoki kamayishi; b) korroziya chuqurligi; v) sirtning korroziya mahsullari bilan band bo'lgan qismi; g) sirt birligidan ajralib chiqqan vodorodning yoki yutilgan kislorodning hajmi; e) korroziyaning birinchi manbai paydo bo'lguncha o'tadigan vaqt; j) korroziyon darz paydo bo'lguncha yoki jism batamom emirilguncha o'tadigan vaqt; z) korroziya qiymati.

O'g'it sepadigan mashinalarni ochiq maydonlarda saqlashda temir-uglerodli qotishmalarda korroziyaning tezligi ko'p jixatdan birdaniga yoki alohida ta'sir etuvchi omillarga, ya'ni: harorat, havo namligi, atmosferadagi yog'ingarchilikning miqdori va davomiyligiga, shu bilan birga atmosfera namligida hosil bo'luvchi elektrolitning konsentratsiya darajasiga bog'liq bo'ladi. Shuning uchun bu jarayonning jadallashuviga

havoning sanoatdan chiqadigan gazlar bilan to'yinishi, yomg'ir suvi tarkibidagi kislota konsentratsiyasi va changlar ham bog'liq bo'ladi.

O'g'it sepadigan mashinalar metallarini emirilishiga qarshi uchta asosiy omilni tavsiya qilamiz: 1. Metallga ta'sir ko'rsatish (detal, yoki yuza sirtiga ishlov berish, turli xil qoplamalar va moylarni qo'llash). 2. Tashqi muhit ta'sirini kamaytirish, ya'ni yopiq binolar ichida saqlash, havoni maxsus vositalar bilan quritish. 3. Mashina konstruksiyasiga ta'sir ko'rsatish, ashyolar va qistirmalarni tanlash yo'li bilan o'zaro ta'sir emirilishining oldini olish; bolt yordamida biriktirishga nisbatan payvandlab biriktirishni ko'prok qo'llash; mashinalardan foydalanish hamda ta'mirlash jarayonida turli qoplamalarni qo'llash.

Demak, o'g'it sepadigan mashinalarga texnik xizmat ko'rsatishda har smenada tormoz tizimi, elektr jihozlari, traktor gidrotizimining soz ishlashi, sig'imidagi (bakidagi) moy sathining balandligini doimiy nazoratga olish kerak. O'g'itlash mashinasi 60 moto-soat ishlagandan keyin birinchi texnik xizmat, 120 moto-soat ishlagandan keyin ikkinchi texnik xizmat o'tkazilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.QISHLOQ-XOJALIGI-TEXNIKALARINING-TUZULISHI-VATEXNIK-XIZMAT-KORSATISH-Kasb-hunar-kollejlari-uchun-oquv-qollanmaOZBEKISTON-RESPUBLIKASI-OLIV-VA-ORTA-MAXSUS-TALIMVAZIRLIGI-ORTA-MAXSUS-KASB-HUNAR-TALI.pdf

2. <https://uzdon.uz/news/info/uzbekistan>

3. <https://www.agro.uz/qishloq-xo-jaligi-texnikasini-va-texnologiyalarinisertifikatlash-va-sinash-markazi/>